

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАКТИКУМ З КРИМІНАЛЬНО-
ВИКОНАВЧОГО ПРАВА”

Харків
2011

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАКТИКУМ З КРИМІНАЛЬНО-
ВИКОНАВЧОГО ПРАВА”

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 10 від 29.03.2011 р.)*

Харків
2011

Програма навчальної дисципліни “Практикум з кримінально-виконавчого права” / Уклад.: А.Х. Степанюк, І.С. Яковець. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України”, 2011. – 13 с.

У к л а д а ч і: А.Х. Степанюк,
І.С. Яковець

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 3 від 06.06.2011 р.)*

I. ВСТУП

Оволодіння на належному рівні теоретичними знаннями в галузі кримінально-виконавчого права, безперечно, створює міцне підґрунтя для подальшого здійснення кримінально-виконавчої діяльності. Ознаками науки кримінально-виконавчого права є спрямованість на пізнання і використання закономірностей процесу ресоціалізації засуджених, накопичення і систематизація знань з теорії і практики виконання покарань, ведення досліджень з проблем виконання покарань. Наука кримінально-виконавчого права вивчає: однойменну галузь права; історію розвитку виправно-трудоного права і діяльність органів, які виконують кримінальні покарання; практику діяльності цих органів і установ, досвід роботи аналогічних установ у зарубіжних країнах. Вона, крім того, узагальнює і поширює позитивний досвід діяльності органів, які виконують покарання, розробляє пропозиції щодо удосконалення правових норм і практики їх застосування.

Але не лише складність кримінально-виконавчих правовідносин впливає на організацію діяльності персоналу органів і установ виконання покарань. Сучасне суспільство вимагає від працівників не тільки знання законодавчої бази, а й наявності, окрім особистісних якостей, педагогічних, психологічних, філологічних, етичних знань, практичних умінь комунікативного, аналітичного характеру, володіння технологіями педагогічної діяльності.

Працівник органів і установ виконання покарань також має будувати свою роботу з засудженими з урахуванням особливостей соціометрії їх колективу та індивідуальними особливостями окремих осіб.

Навчальна дисципліна “Практикум з кримінально-виконавчого права” містить систематизований виклад найбільш важливих аспектів процесу виконання кримінальних покарань та роботи з особами, які відбувають покарання в установах виконання покарань або перебувають на обліку кримінально-виконавчої інспекції.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Практикум з кримінально-виконавчого права” студенти повинні:

– **знати** нормативно-законодавчу базу, що регламентує основні напрямки діяльності органів і установ виконання покарань, зокрема щодо організації і здійснення соціально-виховної роботи, застосування фізичної сили та спеціальних засобів, діяльності оперативних підрозділів і військових формувань, форм і методів проведення оперативно-розшукової роботи;

– **орієнтуватися** в сучасних методиках оцінки ступеня виправлення особи, ведення обліково-реєстраційних документів та отримання з них інформації про поведінку засудженого;

– **володіти** базовими навичками виявлення осіб, схильних до вчинення самогубства, використання методів профілактики агресії, складання характеристик та індивідуальних програм;

– **уміти** на практиці складати обліково-реєстраційні документи на засуджених, оформляти особові справи, обраховувати строки покарання та розгляду матеріалів щодо засуджених на засіданнях комісії установи, формувати пакети документів на засуджених з приводу умовно-дострокового звільнення, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, амністії, помилування, адміністративного нагляду тощо.

ІІ. З М І С Т

1. Соціально-виховна та психологічна робота з засудженими в місцях позбавлення волі

Напрямки та принципи соціальної роботи із засудженими. Технології соціальної роботи із засудженими. Форми та методи виховної роботи із засудженими. Основні функціональні обов'язки начальника відділення соціально-психологічної служби. Організація психологічної допомоги в установах виконання покарань, її мета, завдання та обсяг. Основні функціональні обов'язки психолога установи виконання покарань; форми, методи та способи їх виконання. Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, узятих під варту.

2. Виявлення та профілактика агресії та непокори засуджених та осіб, узятих під варту

Основні причини виникнення агресії серед засуджених і слідчо-заарештованих та непокори вимогам адміністрації. Профілактика і корекція агресивної поведінки. Професійні та людські якості працівника установи виконання покарань та СІЗО, які необхідні для зменшення ризику прояву агресії засуджених. Алгоритм дій персоналу в разі виникнення масової непокори або бунту. Військові формування та спеціальні підрозділи, їх роль у ліквідації масових заворушень і бунтів в установах виконання покарань і СІЗО. Порядок примусового годування засуджених. Профілактика та припинення злочинів терористичної спрямованості та дій, що дезорганізують функціонування установ.

3. Порядок застосування до засуджених заходів заохочення і стягнення

Роль заходів заохочення і стягнення у процесі виконання-відбування кримінальних покарань. Обставини, що встановлюються при вирішенні питання заохочення засуджених або

накладання на них дисциплінарних стягнень. Документування порушень та заходів реагування на них. Застосування до засуджених заохочень: підстави та порядок, складання документів. Порядок виконання накладених стягнень.

4. Порядок складання основних документів за результатами проведення соціально-виховної роботи з засудженими

Документальне оформлення проведення соціально-виховної роботи. Види журнальних обліків та порядок їх ведення. Індивідуальна програма роботи з засудженим: загальні підходи до її складання. Методика оцінки ступеня виправлення засуджених. Періодичність проведення оцінки виправлення засуджених та її значення для процесу виконання покарання. Порядок складання характеристик на засуджених. Основні вимоги до змісту характеристик на засуджених.

5. Організація роботи оперативних підрозділів установ виконання покарань та слідчих ізоляторів

Оперативно-розшукова діяльність в установах виконання покарань та СІЗО. Правові підстави для проведення оперативно-розшукової роботи в колоніях, виправних центрах і СІЗО. Основні завдання та цілі діяльності оперативних підрозділів установ виконання покарань. Повноваження оперативних підрозділів. Форми та методи оперативної роботи. Порядок взаємодії оперативних підрозділів з іншими службами установи виконання покарань та СІЗО. Роль оперативних підрозділів при розгляді питань застосування до засуджених заходів заохочення, стягнення, умовно-дострокового звільнення, переведення до установи іншого виду тощо.

6. Правовий і соціальний статус персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України

Правовий статус рядового і начальницького складу установ виконання покарань. Функції персоналу органів і

установ виконання покарань. Нормативне регулювання проходження служби. Соціальні гарантії. Грошове та пенсійне забезпечення персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Державне страхування персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України. Пропозиції, заяви та скарги. Рада зборів рядового і молодшого начальницького складу підрозділу та її роль у вихованні особового складу, зміцненні дисципліни і порядку. Наставництво і його роль у вихованні та підвищенні професійного рівня особового складу. Основні права та обов'язки персоналу. Підстави та порядок застосування сили персоналом органів і установ виконання покарань та СІЗО. Атестація персоналу Державної пенітенціарної служби України. Заохочення. Дисциплінарні стягнення. Оскарження дисциплінарних стягнень. Правила носіння форменого одягу. Поняття корупції та її суспільної небезпечності. Причини та умови корупційних діянь. Додержання персоналом вимог антикорупційного законодавства. Діяльність державних органів щодо виявлення корупційних діянь в установах та притягнення винних до відповідальності. Призначення та основні завдання відділу з питань запобігання та протидії корупції і внутрішньої безпеки.

7. Порядок обчислення строків у процесі виконання кримінальних покарань

Види строків, які підлягають визначенню та обрахуванню в процесі виконання кримінальних покарань. Загальні підходи до обрахування строків (астрономічне та процесуальне обчислення). Строки вступу в законну силу рішень судів. Порядок зарахування до строку покарання часу перебування під вартою, періоду затримання тощо. Правила обрахування строку в днях, місяцях і роках. Обчислення закінчення строку покарання та дати звільнення, строків додаткових покарань. Визначення частини строку покарання, яку засудженому необхідно відбути для застосування умовно-дострокового звільнення, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, амністії тощо.

8. Ведення облікових документів на засуджених. Формування особових справ та карткових обліків

Підстави та порядок етапування засуджених. Оформлення документів на етапування. Основні карткові та журнальні обліки, які складаються на особу в СІЗО та установах виконання покарань. Порядок формування та ведення особової справи на засудженого. Складові частини особової справи засудженого. Звірки даних про особу в різних документах та методи усунення виявлених невідповідностей. Поняття про діловодство. Нормативне регулювання та загальні положення здійснення діловодства в органах та установах виконання покарань, слідчих ізоляторах ДПтС України. Види документів за ознаками класифікації та групами. Вимоги до бланків, оформлення реквізитів і тексту документа.

9. Робота з особовими справами засуджених. Методика отримання інформації про особу та її поведінку з документальних джерел

Особова справа як основне джерело інформації про засудженого. Перелік документів і матеріалів, які зберігаються в особовій справі. Складові частини особової справи. Порядок долучення документів до особових справ засуджених. Основні джерела надходження документів для долучення до особових справ, перевірка їх достовірності. Вирок суду як джерело даних про особу. Інформація про попередні судимості, їх погашення, зняття. Відомості про рідних та інші обставини, що характеризують особу засудженого. Формування другої частини особової справи. Правила долучення та вилучення документів. Змістове наповнення матеріалів на засуджених.

10. Порядок складання матеріалів, які характеризують засуджених

Порядок підготовки документів на засуджених для розгляду питань на засіданні комісії установи щодо умовно-

дострокового звільнення, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, переведення до установи іншого виду. Довідка з особової справи (зміст та правила складання), довідка про заохочення та стягнення, опитувальний лист, характеристика, довідка про майновий позов та його відшкодування, медична довідка тощо. Фабула справи: порядок її визначення й значення при складанні матеріалів.

11. Звільнення з установ виконання покарань та слідчих ізоляторів на підставі амністії і помилування

Поняття амністії і помилування як підстав звільнення. Порядок застосування амністії та подання матеріалів для розгляду питання про помилування. Компетенція державних органів і посадових осіб щодо застосування амністії і помилування. Складання документів для застосування амністії і помилування. Документальне оформлення процедури звільнення засудженого. Заповнення довідки про звільнення.

12. Підготовка та подання до суду матеріалів на встановлення адміністративного нагляду за особами, що звільняються з місць позбавлення волі

Визначення засуджених, які за формальними ознаками підпадають під встановлення адміністративного нагляду. Підстави для внесення подання до суду щодо встановлення адміністративного нагляду. Характеристика поведінки засудженого як підстава для встановлення адміністративного нагляду. Оформлення подання та інших матеріалів для встановлення адміністративного нагляду. Загальні вимоги до оформлення матеріалів: їх повнота, точність, відповідність висновків працівників установи матеріалам справи та даним про поведінку засудженого в період відбування покарання. Строки підготовки та подання матеріалів до суду. Випадки скорочення строків підготовки та подання матеріалів до суду.

III. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Кримінально-виконавчий кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 3. – Ст. 21.

Кримінальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.

Кримінально-процесуальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.

Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 30. – С. 1214. – Ст. 409.

Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 29. – С. 1062. – Ст. 245.

Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 52. – Ст. 455.

Положення про Державну пенітенціарну службу України: затв. Указом Президента України від 6 квіт. 2011 р. № 394/2011 // Офіц. вісн. – 2011. – № 9. – С. 29. – Ст. 538.

Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ Української РСР [Електрон. ресурс]: затв. постановою Кабінету Міністрів Української РСР від 29 лип. 1991 р. № 114 // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=114-91-%EF>.

Про доповнення Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ та поширення на осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби, податкової міліції, органів і підрозділів цивільного захисту дії постанови Кабінету Міністрів України від 4 берез. 1994 р. № 150: постанова Кабінету Міністрів України від 8 черв. 2005 р. № 428 // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 23. – С. 47. – Ст. 1283.

Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким: по-

станова Пленуму Верховного Суду України від 26 квіт. 2002 р. № 2 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2002. – № 3.

Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань: затв. наказом Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 25 груд. 2003 р. № 275 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 52. – Т. 2. – С. 861. – Ст. 2898.

Інструкція про роботу відділів (груп, старших інспекторів) установ виконання покарань та слідчих ізоляторів по контролю за виконанням судових рішень: затв. наказом Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 11 січ. 2008 р. № 1 // Офіц. вісн. України. – 2008. – № 11. – С. 111. – Ст. 286.

Положення про психологічну службу установи виконання покарань [Електрон. ресурс]: затв. наказом Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 17 берез. 2000 р. № 33 // http://www.kmu.gov.ua/punish/control/uk/publish/printable_article;jsessionid=4D34BA9846ABFD965C1EFA0B441811E6?art_id=67136.

Положення про психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора [Електрон. ресурс]: затв. наказом Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 05 черв. 2007 р. № 145 // <http://ukrprison.org.ua/index.php?id=1214929354>.

Інструкція про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: затв. спільним наказом МВС України та Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 04 листоп. 2003 р. № 1303/203 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 2. – Т. 2. – С. 700. – Ст. 103.

Інструкція про порядок прийому, реєстрації, обліку та розгляду в установах кримінально-виконавчої системи заяв, повідомлень та іншої інформації, про злочини та пригоди [Електрон. ресурс]: затв. наказом Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 05 трав. 2000 р. № 117 // <http://www.kmu.gov.ua/punish/control/uk/publish/>

Інструкція про умови тримання і порядок примусового годування в установах кримінально-виконавчої системи осіб, які відмовляються від уживання їжі [Електрон. ресурс]: затв.

наказом Держ. департаменту України з питань виконання покарань від 12 черв. 2000 р. № 127 // <http://www.kmu.gov.ua/punish/control/uk/publish/>

Збірник методичних рекомендацій та нормативних актів, які регламентують діяльність соціально-психологічної служби установ виконання покарань. – К.: ЛЕСЯ, 2002. – 312 с.

Збірник методичних документів з питань організації діяльності психологічної служби установ кримінально-виконавчої системи / уклад.: С.І. Скоков, О.Б. Янчук. – К.: НІЧЛАВА, 2000. – 28 с.

Навчальне видання

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАКТИКУМ З КРИМІНАЛЬНО-
ВИКОНАВЧОГО ПРАВА”

У к л а д а ч і: СТЕПАНЮК Анатолій Хомич,
ЯКОВЕЦЬ Ірина Станіславівна

Відповідальний за випуск *В.В. Голіна*

Редактор *О.І. Борисенко*
Комп'ютерна верстка *А.В. Старжинської*

План 2011, поз. 46

Підп. до друку 29.07.2011. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Умовн. друк. арк. 0,81. Облік.-вид. арк. 0,40. Вид. № 30.
Тираж прим. Зам. № 4348. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.